

Sekretarz Stanu

DLPK-I.070.72.2020

**Pan
Aleksander Pocięj
Przewodniczący
Komisji Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji
Senatu RP**

Szanowny Panie Przewodniczący,

w odpowiedzi na wystąpienie z dnia 30 czerwca 2020 r., BPS.DKS.KPCPP.0330.16.2020, dotyczące petycji w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w przedmiocie zmiany art. 523 § 1 k.p.k. w celu usunięcia możliwości wniesienia kasacji przez Prokuratora Generalnego ze względu na orzeczenie przez sąd niewspółmierności kary (P10-30/19), uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Ustawą z dnia 11 marca 2016 r. *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 437, z późn. zm.) wprowadzono przepis § 1a art. 523 k.p.k., który uprawniał Prokuratora Generalnego do wniesienia w sprawach o zbrodnie kasacji z powodu niewspółmierności kary. Po korekcie brzmienia tego przepisu ustawą z dnia 10 czerwca 2016 r. *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta* (Dz. U. poz. 1070 i 2103) stanowi on, że zakazu oparcia kasacji wyłącznie na zarzucie niewspółmierności kary nie stosuje się do kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego w sprawach o zbrodnie.

Istota zarzutu niewspółmierności kary łączy się z kwestionowaniem oceny okoliczności stanowiących podstawę wymiaru kary, przeprowadzonej na podstawie dyrektywy jej wymiaru (art. 53–54 k.k.). Przedmiot tej oceny stanowią okoliczności faktyczne. Uchybienie dotyczące niewspółmierności kary może mieć charakter pierwotny, tj. przybrać postać błędnej oceny prawidłowo ustalonych okoliczności związanych z wymiarem kary, albo wtórny – gdy błędna

ocena jest wynikiem błędnych ustaleń faktycznych co do wymiaru kary (np. nieustalenie, że oskarżony był poprzednio karany).

Na gruncie postępowania wywołanego nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, wniesionym na podstawie art. 523 § 1a k.p.k., za skuteczną podstawę tego środka może być uznana wyłącznie „rażąca”, a nie „zwykła” (jakakolwiek) niewspółmierność kary. Co więcej – stopień nasilenia owej rażącej niewspółmierności musi być wyższy od tego, który byłby wystarczający dla uwzględnienia apelacji wniesionej na podstawie z art. 438 pkt 4 k.p.k. (postanowienie SN z 30.03.2017 r., III KK 395/16, OSNKW 2017, z. 6, poz. 36). Należy też uznać, że owa szczególnie rażąca niewspółmierność kary powinna mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

Przepis art. 523 § 1a k.p.k. nie określa kierunku zaskarżenia, co prowadzi do wniosku, że Prokurator Generalny może wnieść kasację zarówno na niekorzyść oskarżonego, jak i na jego korzyść (art. 425 § 4 w zw. z art. 518 k.p.k.). Jednak niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od daty uprawomocnienia się wyroku (art. 524 § 3 k.p.k.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że kasacja nadzwyczajna, opierająca się na zarzucie rażącej niewspółmierności kary, nie może służyć kwestionowaniu w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, których trafność nie została skutecznie podważona w postępowaniu odwoławczym. Kasacja wnoszona przez Prokuratora Generalnego z powodu niewspółmierności kary nie może być też traktowana jako środek pozwalający korygować wysokość wymierzonej oskarżonemu kary ze względu na ocenę jego zachowania po prawomocnym zakończeniu postępowania oraz dyscyplinować go w wykonywaniu obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia (wyrok SN z 23.11.2017 r., III KK 131/17, Lex nr 2408298).

W konsekwencji należy wskazać, że kasacja nadzwyczajna, opierająca się na zarzucie rażącej niewspółmierności kary, jest środkiem zaskarżenia o charakterze ekstraordynaryjnym, służącym umożliwieniu wzruszenia prawomocnych wyroków skazujących na kary rażąco niewspółmierne, niedające się uzasadnić względami sprawiedliwościowymi ani z zakresu prewencji, a przy tym w sposób jednoznaczny – na korzyść lub niekorzyść oskarżonego – niespełniające dyrektyw społecznego oddziaływania kary. W tym kontekście uznać wypada, że w pełni zasadnie kompetencję tę przyznał ustawodawca wyłącznie Prokuratorowi Generalnemu jako podmiotowi, którego zadaniem jest stanie na straży praworządności (art. 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – *Prawo o prokuraturze*, Dz. U. z 2019 r. poz. 740, z późn. zm.). Realizując to zadanie obowiązkiem Prokuratora Generalnego jest wniesienie

kasacji nadzwyczajnej, opierającej się na zarzucie rażącej niewspółmierności kary, nie tylko w związku z obroną praw jednostki skazanej na karę zbyt surową w relacji do tej, którą powinna była ponieść, ale również w obronie interesu społecznego, domagając się zaostrzenia kary cechującej się rażącą łagodnością. Tak szerokiego zakresu działania ustawa nie przyznaje innym podmiotom, w szczególności Rzecznikowi Praw Obywatelskich, który stoi na straży wolności oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w innych aktach normatywnych, w tym również na straży realizacji zasady równego traktowania (art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Dz. U. z 2020 r. poz. 627). Normatywne określenie zakresu działania Rzecznika Praw Obywatelskich nie daje zatem prawnych możliwości skorzystania w pełni z prerogatyw określonych w art. 523 § 1a k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich jest zaś uprawniony do wniesienia kasacji nadzwyczajnej w obronie ustawy (art. 521 § 1 k.p.k.), jeżeli zostały naruszone wolności oraz prawa człowieka i obywatela. Kasacja nadzwyczajna przewidziana w art. 523 § 1a k.p.k. jest zaś związana z obroną praworządności, do czego powołana jest prokuratura.

Nie zasługują na uwzględnienie zarzuty podniesione w petycji, że normatywne ukształtowanie kasacji nadzwyczajnej narusza prawo do rzetelnego procesu, przez to, że pozbawia strony możliwości jej wniesienia. Standard rzetelnego procesu przewiduje, że strona postępowania karnego (m.in. oskarżony) ma prawo do zaskarżenia rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji, a tym samym do dwuinstancyjnego postępowania. Postępowanie kasacyjne dotyczy prawomocnych wyroków, które z uwagi na zasadę pewności prawnej mogą być zaskarżone tylko ze względu na zaistnienie kwalifikowanych podstaw. Ze względu na ograniczenie podstaw zaskarżenia za zgodne ze standardem rzetelnego procesu jest uznawane ograniczenie możliwości zaskarżania prawomocnych wyroków sądów odwoławczych przez strony, a nawet pozbawienie ich takiej możliwości na rzecz podmiotów kwalifikowanych (por. wyrok ETPCz z 23.11.1993 r. w sprawie *Poitrinol p. Francji*, § 35–38 i wyrok ETPCz z 15.2.2000 r. w sprawie *Garcia Manibardo p. Hiszpanii*, § 44–45).

Biorąc pod uwagę powyższe należy stanąć na stanowisku, że brak jest podstaw do ingerencji legislacyjnej w odniesieniu do aktualnego uregulowania instytucji kasacji nadzwyczajnej określonej w art. 523 § 1a k.p.k.

Z poważaniem
SEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości

/podpisano elektronicznie/
Marcin Walecki

